

<p>GEMEENSCHAPPELIJKE STAM (Sleutelcompetenties ontdaan van iedere context)</p> <p>De leerlingen ...</p> <p>(communicatief vermogen)</p> <p>1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk;</p> <p>(creativiteit)</p> <p>2 kunnen originele ideeën en oplossingen ontwikkelen en uitvoeren;</p> <p>3 ondernemen zelf stappen om vernieuwingen te realiseren;</p> <p>(doorzettingsvermogen)</p> <p>4 blijven, ondanks moeilijkheden, een doel nastreven;</p> <p>(empathie)</p> <p>5 houden rekening met de situatie, opvattingen en emoties van anderen;</p> <p>(esthetische bekwaamheid)</p> <p>6 kunnen schoonheid ervaren;</p> <p>7 kunnen schoonheid creëren;</p> <p>(exploreren)</p> <p>8 benutten leerkansen in diverse situaties;</p> <p>(flexibiliteit)</p> <p>9 zijn bereid zich aan te passen aan wisselende eisen en omstandigheden;</p> <p>(initiatief)</p> <p>10 engageren zich spontaan;</p> <p>(kritisch denken)</p> <p>11 kunnen gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie stellen a.d.h. van relevante criteria;</p> <p>12 zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken;</p> <p>13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken;</p> <p>(mediawijsheid)</p> <p>14 gaan alert om met media;</p> <p>15 participeren doordacht via de media aan de publieke ruimte.</p> <p>(open en constructieve houding)</p> <p>16 houden rekening met ontwikkelingen bij zichzelf en bij anderen, in samenleving en wereld;</p> <p>17 toetsen de eigen mening over maatschappelijke gebeurtenissen en trends aan verschillende standpunten;</p> <p>(respect)</p> <p>18 gedragen zich respectvol;</p> <p>(samenwerken)</p> <p>19 dragen actief bij tot het realiseren van gemeenschappelijke doelen;</p> <p>(verantwoordelijkheid)</p> <p>20 nemen verantwoordelijkheid op voor het eigen handelen, in relaties met anderen en in de samenleving;</p> <p>(zelfbeeld)</p> <p>21 verwerven inzicht in de eigen sterke en zwakke punten;</p> <p>22 ontwikkelen een eigen identiteit als authentiek individu, behorend tot verschillende groepen;</p> <p>(zelfredzaamheid)</p> <p>23 doen een beroep op maatschappelijke diensten en instellingen;</p> <p>24 maken gebruik van de gepaste kanalen om hun vragen, problemen, ideeën of meningen kenbaar te maken;</p> <p>(zorgvuldigheid)</p> <p>25 stellen kwaliteitseisen aan hun eigen werk en aan dat van anderen;</p> <p>(zorgzaamheid)</p> <p>26 gaan om met verscheidenheid;</p> <p>27 dragen zorg voor de toekomst van zichzelf en de ander;</p>	<p>CONTEXTEN (1-2-3: het gezonde ik, 4: onze omgeving en duurzame ontwikkeling, 5-6-7: het ik in de democratische multiculturele samenleving)</p> <p>De leerlingen ...</p> <p>context 1: lichamelijke gezondheid en veiligheid</p> <p>1 verzorgen en gedragen zich hygiënisch;</p> <p>2 leren het eigen lichaam kennen en reageren adequaat op lichaamssignalen;</p> <p>3 vinden evenwicht tussen werk, ontspanning, rust en beweging;</p> <p>4 nemen een ergonomische en gevarieerde sta-, zit-, werk- en tilhouding aan;</p> <p>5 maken gezonde keuzes in hun dagelijkse voeding;</p> <p>6 hanteren richtlijnen voor het hygiënisch omgaan met voeding;</p> <p>7 nemen dagelijks tijd voor lichaamsbeweging;</p> <p>8 schatten de risico's en gevolgen in bij het gebruik van genotsmiddelen en medicijnen en reageren assertief in aanbodsituaties;</p> <p>9 nemen voorzorgsmaatregelen tegen risicovol lichamelijk contact;</p> <p>10 participeren aan gezondheids- en veiligheidsbeleid op school;</p> <p>11 passen veiligheidsvoorschriften toe en nemen voorzorgen voor een veilige leef- en werkomgeving;</p> <p>12 roepen hulp in en dienen eerste hulp en cpr toe;</p> <p>13 passen het verkeersreglement toe;</p> <p>14 gebruiken eigen en openbaar vervoer op een veilige manier;</p> <p>15 beseffen dat maatschappelijke fenomenen een impact hebben op veiligheid en gezondheid.</p> <p>context 2: mentale gezondheid</p> <p>1 gaan adequaat om met taakbelasting en met stressvolle situaties;</p> <p>2 gaan gepast om met vreugde, verdriet, angst, boosheid, verlies en rouw;</p> <p>3 erkennen probleemsituaties en vragen, accepteren en bieden hulp;</p> <p>4 aanvaarden en verwerken hun seksuele ontwikkeling en veranderingen in de puberteit;</p> <p>5 kunnen zich uiten over en gaan respectvol om met vriendschap, verliefdheid, seksuele identiteit en geaardheid, seksuele gevoelens en gedrag;</p> <p>6 stellen zich weerbaar op;</p> <p>7 gebruiken beeld, muziek, beweging, drama of media om zichzelf uit te drukken;</p> <p>8 herkennen de impact van cultuur- en kunstbeleving op het eigen gevoelsleven en gedrag en dat van anderen.</p> <p>context 3: sociorelationele ontwikkeling</p> <p>1 kunnen een relatie opbouwen, onderhouden en beëindigen;</p> <p>2 erkennen het bestaan van gezagsverhoudingen en het belang van gelijkwaardigheid, afspraken en regels in relaties;</p> <p>3 accepteren verschillen en hechten belang aan respect en zorgzaamheid binnen een relatie;</p> <p>4 kunnen ongelijk toegeven en zich verontschuldigen;</p> <p>5 handelen discreet in situaties die dat vereisen;</p> <p>6 doorprikken vooroordelen, stereotypering, ongepaste beïnvloeding en machtsmisbruik;</p> <p>7 bespreken opvattingen over medische, psychische en sociale aspecten van samenlevingsvormen, veilig vrijen, gezinsplanning, zwangerschap en zwangerschapsafbreking;</p> <p>8 uiten onbevangen en constructief hun wensen en gevoelens binnen relaties en stellen en aanvaarden hierin grenzen;</p> <p>9 zoeken naar constructieve oplossingen voor conflicten;</p> <p>10 beargumenteren, in dialoog met anderen, de dynamiek in hun voorkeur voor bepaalde cultuur- en kunstuitingen;</p> <p>11 gebruiken cultuur- en kunstuitingen om begrip op te brengen voor de leefwereld van anderen.</p> <p>context 4: omgeving en duurzame ontwikkeling</p> <p>1 participeren aan milieubeleid en -zorg op school;</p> <p>2 herkennen in duurzaamheidsvraagstukken de verwevenheid tussen economische, sociale en ecologische aspecten en herkennen de invloed van techniek en beleid;</p> <p>3 zoeken naar mogelijkheden om zelf duurzaam gebruik te maken van ruimte, grondstoffen, goederen, energie en vervoermiddelen;</p> <p>4 zoeken naar duurzame oplossingen om de lokale en globale leefomgeving te beïnvloeden en te verbeteren;</p> <p>5 tonen interesse en uiten hun appreciatie voor de natuur, het landschap en het cultureel erfgoed;</p> <p>6 voelen de waarde aan van natuurbeleving en het genieten van de natuur.</p> <p>context 5: politiek-juridische samenleving</p> <p>1 geven aan hoe zij kunnen deelnemen aan besluitvorming in en opbouw van de samenleving;</p> <p>2 passen inspraak, participatie en besluitvorming toe in reële schoolse situaties;</p> <p>3 tonen het belang en dynamisch karakter aan van mensen- en kinderrechten;</p> <p>4 zetten zich actief en opbouwend in voor de eigen rechten en die van anderen;</p> <p>5 tonen aan dat het samenleven in een democratische rechtsstaat gebaseerd is op rechten en plichten die gelden voor burgers, organisaties en overheid;</p> <p>6 erkennen de rol van controle en evenwicht tussen de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht in ons democratisch bestel;</p> <p>7 illustreren de rol van de media en organisaties in het functioneren van ons democratisch bestel;</p> <p>8 onderscheiden de hoofdzaken van de federale Belgische staatsstructuur;</p> <p>9 toetsen het samenleven in ons democratisch bestel aan het samenleven onder andere regeringsvormen;</p> <p>10 illustreren hoe een democratisch beleid het algemeen belang nastreeft en rekening houdt met ideeën, standpunten en belangen van verschillende betrokkenen;</p> <p>11 kunnen van Europese samenwerking, van het beleid en de instellingen van de Europese Unie de betekenis voor de eigen leefwereld toelichten;</p> <p>12 tonen het belang aan van internationale organisaties en instellingen;</p> <p>13 geven voorbeelden die duidelijk maken hoe de mondialisering voordelen, problemen en conflicten inhoudt.</p> <p>context 6: socio-economische samenleving</p> <p>1 leggen met voorbeelden uit hoe welvaart wordt gecreëerd en hoe een overheid inkomsten verwerft en aanwendt;</p> <p>2 toetsen de eigen opvatting aan de verschillende opvattingen over welzijn en verdeling van welvaart;</p> <p>3 zetten zich in voor de verbetering van het welzijn en de welvaart in de wereld;</p> <p>4 hebben bij het kopen van goederen en het gebruiken van diensten zowel oog voor prijs-kwaliteit en duurzame ontwikkeling als voor de rechten van de consument;</p> <p>5 geven voorbeelden van het veranderlijke karakter van arbeid en economische activiteiten;</p> <p>6 geven voorbeelden van factoren die de waardering van goederen en diensten beïnvloeden;</p> <p>7 kunnen het eigen budget en de persoonlijke administratie beheren;</p> <p>8 geven kenmerken, mogelijke oorzaken en gevolgen van armoede aan;</p> <p>9 lichten de rol toe van ondernemingen, werkgevers- en werknemersorganisaties in een nationale en internationale context.</p> <p>context 7: socioculturele samenleving</p> <p>1 beschrijven de dynamiek in leef- en omgangsgewoonten, opinies, waarden en normen in eigen en andere sociale en culturele groepen;</p> <p>2 gaan constructief om met verschillen tussen mensen en levensopvattingen;</p> <p>3 illustreren het belang van sociale samenhang en solidariteit;</p> <p>4 trekken lessen uit historische en actuele voorbeelden van onverdraagzaamheid, racisme en xenofobie;</p> <p>5 geven voorbeelden van de potentieel constructieve en destructieve rol van conflicten;</p> <p>6 gaan actief om met de cultuur en kunst die hen omringen;</p> <p>7 illustreren de wederzijdse beïnvloeding van kunst, cultuur en techniek, politiek, economie, wetenschappen en levensbeschouwing.</p>
---	--

VOET ICT voor het secundair onderwijs A- en B-stroom, en BUSO OV3

De leerlingen ...

1 hebben een positieve houding tegenover ict en zijn bereid ict te gebruiken om hen te ondersteunen bij het leren.

2 gebruiken ict op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier.

3 kunnen zelfstandig oefenen in een door ict ondersteunde leeromgeving.

4 kunnen zelfstandig leren in een door ict ondersteunde leeromgeving.

5 kunnen ict gebruiken om eigen ideeën creatief vorm te geven.

6 kunnen met behulp van ict digitale informatie opzoeken, verwerken en bewaren.

7 kunnen ict gebruiken bij het voorstellen van informatie aan anderen.

8 kunnen ict gebruiken om op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier te communiceren.

9 kunnen afhankelijk van het te bereiken doel adequaat kiezen uit verschillende ict-toepassingen.

10 zijn bereid hun handelen bij te sturen na reflectie over hun eigen en elkaars ict-gebruik.

Technisch-technologische vorming – tweede graad ASO	Technisch-technologische vorming - derde graad ASO
<p>1 Techniek begrijpen</p> <p>1 De leerlingen kunnen effecten van techniek op mens en samenleving illustreren en in historisch perspectief plaatsen (zoals comfort, design, milieu, consumptisme ...).</p>	<p>1 Techniek begrijpen</p> <p>De leerlingen kunnen</p> <p>1 effecten van techniek op mens en samenleving illustreren en in historisch perspectief plaatsen (zoals comfort, design, milieu, consumptisme ...).</p> <p>2 effecten van techniek op menselijke gedragingen, houdingen, waarden en normen illustreren.</p> <p>3 kenmerken van een technische benadering onderscheiden van andere benaderingen zoals wetenschappelijk, artistiek, sociaal,...</p> <p>4 gefundeerd oordelen over de rol van ondernemingen/organisaties in en voor de samenleving bijvoorbeeld met betrekking tot welvaart, ontwikkeling, welzijn,...</p>
<p>2 'Technisch' begrijpen</p> <p>De leerlingen kunnen ...</p> <p>2 kennis en vaardigheden uit verschillende vakgebieden herkennen in technische realisaties.</p> <p>3 de eigenheid van het technisch proces (bijvoorbeeld doelbepaling, ontwerpen, uitvoeren, evalueren) herkennen en omschrijven.</p>	<p>2 'Technisch' begrijpen</p> <p>De leerlingen kunnen</p> <p>5 kennis en vaardigheden uit verschillende sectoren herkennen.</p> <p>6 eenvoudige ontwerpen en realisaties evalueren.</p> <p>7 ondernemingen/organisaties karakteriseren als uitvoerders van technische processen en de rol van verschillende technische beroepen en vaardigheden hierbij toelichten.</p>
<p>3 Attitude</p> <p>4 De leerlingen ontwikkelen een constructief kritische houding ten aanzien van techniek, technische beroepen en ondernemingen/organisaties.</p>	<p>3 Attitude</p> <p>8 De leerlingen ontwikkelen een constructief kritische houding ten aanzien van techniek, technische beroepen en ondernemingen/organisaties.</p>

Vakoverschrijdende eindtermen “leren leren”

1ste graad	2de graad	3de graad
Opvattingen over leren	Opvattingen over leren	Opvattingen over leren
<p>1 De leerlingen werken ordelijk</p> <p>2 De leerlingen weten dat kennis en vaardigheden via verschillende leerstrategieën kunnen verworven worden.</p>	<p>1 De leerlingen werken planmatig.</p> <p>2 De leerlingen reflecteren over hun leeropvattingen, leermotieven en leerstrategieën.</p>	<p>1 De leerlingen werken systematisch.</p> <p>2 De leerlingen kiezen hun leerstrategieën gericht met het oog op te bereiken doelen.</p>
Informatieverwerving	Informatieverwerving	Informatieverwerving
<p>3 De leerlingen kunnen gegevens memoriseren door gebruik te maken van hulpmiddelen.</p> <p>4 De leerlingen oriënteren zich in overzichtelijke informatie door gebruik te maken van vormkenmerken zoals titels, ondertitels, afbeeldingen en tekstmarkeringen.</p> <p>5 De leerlingen maken adequaat gebruik van inhoudstafel en register.</p> <p>6 De leerlingen raadplegen adequaat een documentatiecentrum, bibliotheek en multimedia.</p>	<p>3 De leerlingen kunnen uit gegeven informatiebronnen en -kanalen kritisch kiezen en deze raadplegen met het oog op te bereiken doelen.</p>	<p>3 De leerlingen kunnen diverse informatiebronnen en -kanalen kritisch kiezen en raadplegen met het oog op te bereiken doelen.</p>
Informatieverwerking	Informatieverwerking	Informatieverwerking
<p>7 De leerlingen zoeken bij het instuderen van een behandelde leerinhoud de noodzakelijke voorkennis opnieuw op in leerboek, werkboek of notities.</p> <p>8 Bij het leren van samenhangende informatie: <ul style="list-style-type: none"> • stellen de leerlingen vragen bij de leerstof en beantwoorden deze; • brengen in korte, gestructureerde teksten tekstmarkeringen aan; • vervolledigen een schema aan de hand van geboden informatie; • leggen verbanden tussen elementen van de leerstof. </p> <p>9 De leerlingen kunnen samenhangende informatie begrijpen en analyseren door de betekenis van woorden, begrippen en zinnen, waar mogelijk, uit de context af te leiden of op te zoeken.</p>	<p>4 De leerlingen kunnen zinvol inoefenen en herhalen.</p> <p>5 De leerlingen kunnen gegeven informatie onder begeleiding kritisch analyseren en samenvatten.</p>	<p>4 De leerlingen kunnen verwerkte informatie vakoverstijgend en in verschillende situaties functioneel toepassen.</p> <p>5 De leerlingen kunnen informatie samenvatten.</p>
Problemen oplossen	Problemen oplossen	Problemen oplossen
<p>10 Bij het oplossen van een probleem: <ul style="list-style-type: none"> • herformuleren de leerlingen het probleem; • bedenken zij onder begeleiding een oplossingsweg en lichten die toe; • passen zij de gevonden oplossingsweg toe. </p>	<p>6 De leerlingen herkennen strategieën om problemen op te lossen en evalueren ze.</p>	<p>6 De leerlingen kunnen op basis van hypothesen en verwachtingen mogelijke oplossingswijzen realistisch inschatten en uitvoeren.</p> <p>7 De leerlingen evalueren de gekozen oplossingswijze en de oplossing en gaan eventueel op zoek naar een alternatief.</p>
Regulering van het leerproces	Regulering van het leerproces	Regulering van het leerproces
<p>11 De leerlingen selecteren en ordenen het nodige materiaal en plannen onder begeleiding hun werktijd.</p> <p>12 De leerlingen kunnen werken met een antwoordblad en correctiesleutel en houden rekening met lesdoelstellingen of aanwijzingen van de leraar.</p> <p>13 De leerlingen vergelijken de eigen werkwijze met die van anderen en geven vervolgens aan waarom iets fout gegaan is en hoe fouten vermeden kunnen worden.</p>	<p>7 De leerlingen kunnen een realistische werkplanning op korte termijn maken.</p> <p>8 De leerlingen kunnen onder begeleiding hun leerproces sturen, beoordelen op doelgerichtheid en zonodig aanpassen.</p> <p>9 De leerlingen trekken conclusies uit eigen leerervaringen en die van anderen.</p> <p>10 De leerlingen beseffen dat er verschillende oorzaken zijn voor slagen en mislukken.</p> <p>11 De leerlingen beseffen dat interesses en waarden het leerproces beïnvloeden.</p>	<p>8 De leerlingen kunnen een realistische werkplanning op langere termijn maken.</p> <p>9 De leerlingen sturen hun leerproces, beoordelen het op doelgerichtheid en passen het zonodig aan.</p> <p>10 De leerlingen kunnen feedback geven en ontvangen over hun leerervaringen.</p> <p>11 De leerlingen kunnen het eigen aandeel in slagen en mislukken inschatten.</p> <p>12 De leerlingen erkennen de invloed van hun interesses en waarden op hun motivatie.</p>
Studie – en beroepsgerichte keuzebekwaamheid	Studie – en beroepsgerichte keuzebekwaamheid	Studie – en beroepsgerichte keuzebekwaamheid
<p>14 De leerlingen hebben inzicht in de algemene structuur van het secundair onderwijs.</p> <p>15 De leerlingen zijn bereid alle studierichtingen en beroepen naar waarde te schatten.</p> <p>16 De leerlingen kunnen hun interesses en mogelijkheden inschatten met het oog op een studiekeuze.</p> <p>17 De leerlingen wenden eenvoudige strategieën aan voor het maken van een studiekeuze.</p>	<p>12 De leerlingen verwerven een zinvol overzicht over studie- en beroepsmogelijkheden.</p> <p>13 De leerlingen zijn bereid alle studierichtingen en beroepen naar waarde te schatten.</p> <p>14 De leerlingen kunnen rekening houden met hun interesses en mogelijkheden bij hun studie- of beroepskeuze.</p> <p>15 De leerlingen kunnen de consequenties inschatten van hun keuzen inzake studie of beroep.</p>	<p>13 De leerlingen verwerven een zinvol overzicht over studie- en beroepsmogelijkheden, dienstverlenende instanties met betrekking tot de arbeidsmarkt of de verdere studieloopbaan.</p> <p>14 De leerlingen zijn bereid alle studierichtingen en beroepen naar waarde te schatten.</p> <p>15 De leerlingen houden rekening met hun interesses en mogelijkheden bij hun studie- of beroepskeuze.</p> <p>16 De leerlingen kunnen reflecteren over hun studie- of beroepskeuze.</p>